

Minnesanteckningar från CSO Forum 2018

Sammanfattning

I enlighet med gemensamma åtaganden (GÅ) för stärkt dialog och samverkan inom utvecklingsarbetet hölls det årliga CSO Forum för att diskutera utvecklings- och biståndsfrågor. Årets forum ägde rum i Centralposthuset i Stockholm fredagen den 16 februari 2018. Vid mötet närvarade ca 130 deltagare från olika delar av civilsamhället, regeringskansliet, myndigheter och utlandsmyndigheter. Syftet med årets CSO Forum var att diskutera hur dialogen och samverkan mellan parterna kan vidareutvecklas med fokus på genomförandet i fält, samt hur det samlade svenska påverkansarbetet inom det multilaterala systemet kan stärkas. Vid mötet valdes också nya representanter till arbetsgruppen för GÅ. Beslut fattades även om att fokusera på stärkt genomförande av de gemensamma åtagandena under 2018 och att skjuta upp en eventuell revidering.

Inledningsanförande av Isabella Lövin

Forumet inleddes av Isabella Lövin, minister för internationellt utvecklingssamarbete och klimat samt vice statsminister. Ministern tackade för det goda samarbetet mellan regeringen och svenska civilsamhällsorganisationer (CSO:er) samt underströk hur samverkan skapar bättre förutsättningar för att möta globala utmaningar och stärka genomförandet av Agenda 2030. Hon poängterade hur viktiga CSO:ernas nätverk, kunskaper och erfarenheter är för att få genomslag för svensk politik internationellt och för att stärka genomförandet av utvecklingsarbetet. Lövin betonade vikten av ett starkt samarbete för att tillgodose ökade humanitära behov, kvinnor och flickors rättigheter, motverka ett minskande demokratiskt utrymme, samt klimatförändringar. Lövin betonade även att det svenska samarbetet och påverkansarbetet måste ses ur ett helhetsperspektiv där FN, EU, OECD-DAC och bilaterala samarbete ingår. Därtill lyfte ministern värdet av att de gemensamma åtagandena har en bred politisk förankring och hur denna plattform gör skillnad i praktiken. Lövin tog i skuggan av de senaste skandalerna om sexuella övergrepp inom biståndsorganisationer också upp vikten av allmänhetens stöd i biståndssamarbetet. Hon var tydlig med att vi måste visa ett moraliskt ledarskap och hålla de skyldiga ansvariga samtidigt som verksamheten behöver ses över.

Presentationer av erfarenheter och lärdomar av genomförandet av de gemensamma åtagandena i Sveriges samarbetsländer

I efterföljande del presenterades erfarenheter från samverkan och dialog mellan svenska utlandsmyndigheter (UM) och CSO:er från ett fältperspektiv. UM representerades av Mats Hårsmar (Chargé d'affaires och biståndsråd, Ouagadougou) och Samuel Hurtig (Biståndsråd, Phnom Penh), och från civilsamhället medverkade Eva Ekelund (Policychef och bitr. internationell chef, Svenska kyrkan) samt Martin Ängeby (Generalsekreterare, SILC).

Mats Hårsmar gav en relativt ljus bild av situationen för CSO:er i Burkina Faso och lyfte fram att de hade en viktig roll som demokratistärkande aktörer. Vidare poängterade Hårsmar att ett starkt stöd till CSO:er var nödvändigt för att bevara och stärka demokratin eftersom civilsamhället agerade kravställare och ansvarsutkrävare inom politiken. En lärdom för att skapa förutsättningar för gott samarbete var enligt Hårsmar att bibehålla en nära dialog och samarbete (både formell och informell) som kretsade kring gemensamma mål. Något som också ansågs viktigt var att man som UM måste göra ändamålsenliga bedömningar av organisationernas legitimitet innan man ingick ett samarbete för att undvika att relationer med andra parter skadades. Därtill framhölls vikten av tydliga mandat och roller mellan UM och CSO för att skapa komplementaritet.

Samuel Hurtig gav en bild av det kraftigt minskade demokratiska utrymmet, indragna tillstånd och hur den utspridda rädslan hade förändrat spelplanen för samverkan och dialog mellan UM och CSO:er. Med ett fortfarande starkt men delvis splittrat civilsamhälle, framgick det att UM:s tillvägagångssätt varit strategiskt och taktiskt nödvändigt för att undvika onödiga risker. Istället för att föra samtal i slutna rum framhövdes öppna MR-dialoger som effektiva verktyg för ökat genomslag. En av de största utmaningarna var den upplevda osäkerheten där parterna inte utnyttjar sina kraftfulla röster och välfungerade informationsutbyte. Hurtig påpekade att det i vissa fall fanns förväntningar på att det internationella samfundet kommer ta över rollen som den huvudsakliga röstbäraren. Dock betonade han att intern förändringskraft fortfarande var central för att kunna driva och leda utvecklingen i rätt riktning.

Eva Ekelund från Svenska kyrkan underströk behovet av en inkluderande strategiprocess från planering, genomförande och uppföljning. Ekelund framhöll att CSO:erna kommer in i framtagandet, men inte lika mycket i genomförandet och uppföljningen. Mer systematiska uppföljningar efterfrågades där kontakterna med UM inte vilade på personliga och informella kontakter. Ekelund menade vidare att kunskapen och medvetenheten om den globala CSO-strategin var låg, vilket tyder på behovet av informationsutbyte parterna emellan. Tydligt att de viktigaste frågorna att följa upp var att hitta system för att tillvarata erfarenheter och lärdomar, och att utveckla samverkan mellan parter med olika kompetenser. Ekelund framhöll att Svenska kyrkan hade goda erfarenheter från arbete med exempelvis uppförandekoder, etik, korruption etc. Följande rekommendationer framfördes: behov av att tydliggöra innebörden av "brett aktörskap"; skapa förutsättningarna för mer inkluderande partnerskap; fortsatt öppenhet från UM; samt att utveckla samarbetet med näringslivet och säkerställa att lokala organisationers röster finns med i dialoger med näringslivet.

Martin Ängeby talade om vikten av civilsamhället som en demokratisk rörelse, att medlemmarna var centrala. Han var kritisk till byråkratisering av civilsamhället och menade att det var viktigt att bredda synen på civilsamhället och att se betydelsen av individer och mindre CSO:er som inte företräder en formaliserad organisation. Ett exempel som lyftes var *Pussy Riot* som har stor påverkan på opinionen, men som verkade utan struktur och gemensamma åtaganden. Ett polariserat civilsamhälle som skyr politiken, menade han, kräver nya metoder för att få parter att mötas och diskutera svåra frågor. Slutligen pekade Ängeby på vikten av solidaritet mellan biståndsaktörer/CSO:er, och att intressekonflikter mellan politik och biståndsprojekt inte fick hindra att motvindsfrågor drivs på flera fronter.

Paneldebatt om lärdomar och rekommendationer av samarbetet i fält

I paneldebatten deltog Anna Hammargren (chef UD-IU), Mats Hårsmar, Samuel Hurtig, Lisbeth Petersen (Vice generalsekreterare, Forum Syd) och Georg Andrén (Generalsekreterare, Diakonia). Moderator var Helena Bjuremalm från Sida. Debatten kom främst att handla om utmaningar kring personberoende inom olika samarbeten, dialoger i det slutna respektive öppna rummet, behovet av strukturerat samarbete samt UM:s roll. Under diskussionen påtalades behov av vägledning för samarbete och uppföljning av strategier samt en stärkt samverkan inom EU för att utkräva efterlevnad av överenskommelser som gjorts i Bryssel (på t.ex. MR-området). CSO-representanterna i panelen menade att deltagandet i landstrategiprocesserna var välfungerande under själva utformningen, men att samverkan i samband med genomförandet och inom uppföljningen borde stärkas. Gemensamma fältresor lyftes fram som ett effektivt verktyg för att föra ihop CSO:er, UM och andra genomförandeaktörer.

Panelen var överens om att det behövdes nya former för samverkan, och att arbetet behövde ske med en större bredd av aktörer. Därtill framgick hur viktigt det var att öka kunskapen om hur arbetet med CSO:er kunde bedrivas på ett mer systematiskt och strukturerat sätt. Samarbetet med civilsamhället var ofta personberoende, och det institutionella minnet var i flera fall inte tillräckligt för att behålla värdefulla kontaktnät och kompetenser vid rotation av personal. Från civilsamhällets sida var det tydligt att det fanns en välfungerande dynamik mellan UM och CSO:erna, men att arbetet varierade mellan olika ambassader. Vägledning efterfrågades om hur samarbetet mellan UM och CSO:er bör läggas upp. Hammargren menade att de gemensamma åtagandena utgjorde en bottenplatta som borde ses som ett verktyg för att institutionalisera processerna och relationerna parterna emellan. De gemensamma åtagandena kunde också anpassas till olika kontexter. Petersen framförde att tydliga strukturer skulle kunna tas fram för dialog och samverkan på landnivå.

Panelen efterlyste ett ökat samarbete med andra aktörer såsom media, internationella nätverk, ungdomsaktörer och näringsliv. Efter paneldebatten bjöds publiken in till frågor. Diskussionen inkluderade frågor om motstridiga intressen med de gemensamma åtagandena, det minskade demokratiska utrymmet och visum till Sverige/EU för viktiga nyckelpersoner.

Prioriteringar 2018 och val av ny arbetsgrupp

Anna Hammargren inledde sessionen med att kort summera regeringens syn på genomförandet av de gemensamma åtagandena under det gångna året. Därtill framfördes att det från regeringens sida inte ansågs finnas ett behov av att revidera åtagandena, utan att fokus istället borde ligga på att stärka genomförandet. Anders Malmstigen (Generalsekreterare, Svenska missionsrådet) lyfte det positiva med att de gemensamma åtagandena nu var etablerade i civilsamhället och att det fanns ett stort engagemang och intresse för genomförandet. Vidare poängterade han vikten av kontinuitet, tillämpning och genomförande. Per Fröberg (Styrelseledamot, Svalorna Latinamerika) lyfte upp det krympande demokratiska utrymmet och behovet av att fortsatt utveckla dialogen mellan regeringen och svenska CSO:er för att säkra Sveriges biståndsverksamhet samt för att kunna flytta fram positionerna i försvar av mänskliga rättigheter och ett värdigt liv.

Därefter beslutade mötets CSO-deltagare att välja samtliga 12 nominerade kandidater, inkl. en representant från UD respektive en från Sida, till arbetsgruppen för 2018 (se annex 1). Beslut fattades även om att fokusera på stärkt genomförande av de gemensamma åtagandena under 2018 och att skjuta upp en eventuell revidering. Inför nästa års val av arbetsgrupp efterlystes ett strukturerat valberedningsarbete.

Svenskt påverkansarbete inom det multilaterala systemet

Statssekreterare för internationellt utvecklingssamarbete, Ulrika Modéer, inledde eftermiddagen som fokuserade på hur regeringen och svenska CSO:er tillsammans kan stärka svenskt påverkansarbete inom det multilaterala systemet. Modéer betonade att regeringen och svenska CSO:er måste vara aktiva spelare i det multilaterala biståndet, och att samarbetet blir allt viktigare i en konflikttrabbad omvärld med ökad protektionism och nationalism. Modéer framhävde systemperspektivet och betydelsen av att få genomslag för såväl reformer som kostnads- och systemeffektivitet, men också det normativa perspektivet med att försvara grundläggande principer som rättvisa, demokrati och mänskliga rättigheter. Modéer betonade även den nya multilaterala strategin som ett verktyg för att göra användandet av svenskt bistånd mer sammanhållet och effektivt. Hon menade även att civilsamhället och regeringen tillsammans måste säkerställa att EU:s budget är i linje med svenska värderingar och svensk biståndspolitik.

Karin Nilsson (Politiskt sakkunnig, RFSU) tog därefter vid och lyfte från sitt perspektiv fram möjligheter och utmaningar för svenskt påverkansarbete inom det multilaterala systemet. Hon talade bl.a. om FN:s roll för CSO:erna och om hur Agenda 2030 är en viktig plattform för olika typer av aktörer. Nilsson menade att för att driva förändring inom FN-systemet krävdes breda samarbeten och alliansbyggande. För att stärka Sverigelaget menade Nilsson vidare att det var viktigt att skapa förutsättningar för långsiktigt och strategiskt arbete, att ställa krav på hur våra pengar används och att satsa på pluralistiska partnerskap.

Paneldebatt om svenskt påverkansarbete inom det multilaterala systemet

Innan paneldebatten visades en videohälsning från John Romano som arbetar för nätverket Transparency, Accountability and Participation for the 2030 Agenda (TAP). Han delade med sig av erfarenheter, råd och konkreta exempel vad gäller påverkansarbete inom det multilaterala systemet. I paneldebatten om svenskt påverkansarbete deltog Ulrika Modeér, Peter Lundberg (f.d. deputy humanitarian coordinator, OCHA, Nigeria), Karin Nilsson, Anna Collins-Falk (ämnesföreträdare jämställdhet, Sida och f.d. UN Women Resident Representative) samt Rosaline Marbinah (vice ordförande, LSU). Moderator var Gabriella Irsten (politisk handläggare, IKFF). Från civilsamhällets sida efterfrågades samordning och samverkan för att lösa utmaningarna i en orolig omvärld. Man menade att EU måste ta globalt ägarskap som världens största biståndsgivare och Sverige ett internt ledarskap inom unionen för ökad legitimitet. Därutöver diskuterades vikten av att föra samman en större bredd av aktörer, behovet av att tillsammans utnyttja globala processer. Policyarbetet behöver stärkas på land- och regional nivå, inte bara på det globala. Att kunna hantera dialogen på ett smart sätt så att multilaterala organisationer kan komma in i länder och delegera till andra genomförandeaktörer var något som flera deltagare ansåg måste prioriteras för att få genomslag för svenska positioner. Ett exempel som lyftes var Gustav Fridolins besök till Zambia där Sverige pekade på resultaten med sexualundervisning och att SRHR inte enbart är en västerländsk feministisk tanke utan något som pågår runt om i hela världen. Det framgick att budskapen måste anpassas till landkontexten för att effektivt kunna nå ut med svenska prioriterade frågor.

Avslutning och rekommendationer

Anna Hammargren avslutade CSO Forum med en summering av samtliga diskussioner och erfarenhetsutbyten. För att lyckas stärka genomförandet av de gemensamma åtagandena menade Hammargren att det krävdes strukturerade samarbetsformer som byggde på förståelse för de olika roller och mandat regeringen respektive CSO:er har för att samarbetet skulle kunna fungera effektivt. Hammargren konstaterade att det samlade svenska agerandet med dagens övning hade tagit viktiga steg för att förbättra samarbetet i genomförandet i fält - i bilaterala såväl som i multilaterala processer men också i arbetet i Stockholm.

Rekommendationer för stärkt genomförande av dialog och samverkan i fält:

- Stärka tillit och informella relationer för att underlätta dialog och samverkan. Dela mer information och hålla varandra i bilden.
- Etablera plattformar för kontinuerlig dialog, baserad på tydlig struktur med exempelvis dagordning, deltagarlista och gemensamma minnesanteckningar. Utse koordineringspersoner som ansvarar för logistik kring mötestillfällen, agendor etc.
- Säkerställa att nya kollegor välkomnas i samband med rotation av personal och undvika personberoende.

- Eftersträva nära samarbete mellan UM och CSO:er som bygger på förståelse för roller och mandat för att nyttja varandras komplementaritet. Både UM och CSO:er kan ta initiativ och leda gemensamma processer.
- Använda de gemensamma åtagandena som utgångspunkt som stöd och struktur. Se dem som en grund men att de kan anpassas till specifika sammanhang. Stärk/utveckla dialog och samverkan v.g. strategigenomförandet och samarbete därutöver inom ramen för de gemensamma åtagandena.
- Stärka CSO-deltagandet i genomförandet och uppföljningen av strategier inom utvecklingsarbetet. Utveckla dialogen genom hela strategicykeln.
- Genomföra (fler) gemensamma fältresor och besök till lokala partners för att vidareutveckla samverkansformer och skapa synergieffekter med tredje part. Dela relevant information, kunskap och relevanta kontakter mellan CSO:er, UM och andra svenska aktörer på plats.
- Utnyttja enskilda organisationers aktiva roll för att aktivera lokalsamhällen, lyfta viktiga samhällsfrågor och främja kunskapsutveckling, metoder och beteendeförändring samt värna utsatta gruppers rättigheter.
- Anordna (fler) träffar och workshops för en bredd av civilsamhällesaktörer.
- Utveckla näringslivssamverkan för att skapa synergier som spänner över flera politikområden. Nyttja CSO:ernas kompetens, analyser och kontaktnät med lokala aktörer.

Rekommendationer för det multilaterala påverkansarbetet:

- Gruppera inte in CSO:er i en kategori, nyttja varandras kompetenser på olika nivåer.
- Stärka arbetet inom respektive nätverk, då genomslaget för påverkansarbetet inom FN tenderar att bli större om en kritisk massa driver frågorna. Evidensbaserat arbete är centralt för det normativa påverkansarbetet.
- Arbeta inkluderande och möjliggör för fler aktörer att delta i processer. Skapa och/eller vidareutveckla breda allianser för att få genomslag för prioriterade frågor.
- Utveckla CSO-nätverken i andra länder - hos partnerländerna inom ramen för ett utvecklingsarbete.
- Inkludera (oftare) när så möjligt CSO:er i delegationer och i program i samband med politiska besök.
- Nyttja CSO:ernas kunskap och information i det multilaterala förhandlingsrummet. Lyfta fram exempel från länderna till multilaterala förhandlingsprocesser.
- Beakta andra plattformar än de gemensamma åtagandena i dialog med CSO:er, såsom nationella plattformar för dialog och samverkan inom EU-samarbetet.
- Vidareutveckla det gemensamma påverkansarbetet inom ramen för EU-samarbetet, inte minst i fält. Stärk kapacitet, kunskap om antagna regelverk och klargör bilden av vad som gäller.
- Arbeta tillsammans utifrån ett helhetsperspektiv. Se FN, EU, OECD-DAC och det bilaterala samarbetet som delar av en helhet som samtliga kan användas för att stärka det samlade svenska påverkansarbetet.
- Stärka synergier mellan det multilaterala påverkansarbetet som sker på nationell nivå och det som sker på regional och global nivå.
- Arbeta mer strategiskt tillsammans och när så är möjligt utveckla en gemensam påverkansstrategi.

(Arbetsgruppen ansvarar för uppföljning av rekommendationerna)

Annex 1 - Nomineringar till arbetsgrupp för GÅ för 2018

Nyvalda

Silvia Ernhagen, Hungerprojektet
Malin Oud, Wallenberg-institutet
Mikael Leyi, Olof Palmes Internationella Center
Teshome Wondimu, Selam

Omvalda

Ann Svensén, Individuell människohjälp
Per Fröberg, Svalorna Latinamerika
Edvard Agrell, KIC Sweden
Erik Lysén, Svenska kyrkan
Lisa Sjöblom, Forum Syd
Anders Malmstigen, Svenska missionsrådet
Henrik Brundin, We Effect
En representant från LSU

Departement/myndigheter

En representant från UD
En representant från Sida (observatör)